

voor verzet

ven? Als het ging om jouw leven of dat van de ander? Je was volkomen op elkaars betrouwbaarheid aangewezen. Dat gaf een ongelooflijk diepe band, die dwars door levensbeschouwelijke muren heen kon lopen en levenslang stand hield", zegt Joke Scheepstra.

Wie verhalen in De Zwerver leest, wordt mee teruggenomen in de tijd van kort na de bevrijding. „Heel indrukwekkend vind ik de talloze In Memoriams met levensbeschrijvingen van omgekomen verzetsmensen. Dat geldt ook voor de oproepen om informatie over dierbaren die vermist zijn. Bijzonder zijn ook de personeelsadvertenties van werkgevers die het liefst iemand met een verzetserleden in dienst namen of oud-illegalen die werk zochten."

Aanvankelijk was het de bedoeling het project in januari af te ronden, zodat iedereen in de aanloop naar 4 en 5 mei voor

toespraken en artikelen volop gebruik kon maken van de digitale bestanden. „Januari hebben we helaas niet gehaald, maar we zijn blij dat het gelukt is de site toch ruim voor de herdenkingen van mei open te stellen. Het is een unieke verzameling documenten, waar je nu zelfs met een tablet zo maar bij kunt komen. Vorige generaties hebben er nooit van kunnen dromen dat dit ooit mogelijk zou zijn."

• www.lo-lkp.nl

Dezelfde initiatiefnemers openden eerder de site www.WO2-verzet.nl, die aan de LKP-overvallen op Koepelgevangenis en Huis van Bewaring in Arnhem (in mei en juni 1944) is gewijd.

Ook uitgaven van 'Illegalle Mededelingen' en het daarop volgende verzetsblad De Zwerver zijn ingescand, op de site gezet en zoekbaar gemaakt.

Namen jarenlang taboe vanwege huiver voor persoonsverheerlijking

De basis voor wat later het gedenkboek Het Grote Gebod zou worden, werd gelegd op het dieptepunt van de Tweede Wereldoorlog. Toen steeds meer verzetsmensen werden opgepakt en het leven liepen, ontstond in het kringen van het verzet het initiatief zoveel mogelijk informatie over wat er gebeurde te verzamelen en vast te leggen. De informatie zou ook dienen om de herinnering vast te houden aan degenen aan wie hun bereidheid anderen te helpen het leven had gekost.

Al tijdens de oorlogsjaren werd een oproep gedaan gegevens te bewaren om deze na de bevrijding te kunnen boekstaven. Dat moest uiterst voorzichtig gebeuren om het netwerk niet in gevaar te brengen.

„Op allerlei manieren werd al gevaarlijke informatie verspreid", zegt Joke Scheepstra, bestuurslid van de LO-LKP Stichting. „Mededelingen van de organisatie werden overgetypt met carbondoorslagen en in kleine oplage verspreid. Mensen die het ontvingen, typten weer een aantal exemplaren uit om de boodschap verder te brengen."

Na de oorlog is jarenlang - met hulp van gerenommeerde schrijvers - gewerkt aan de daadwerkelijke uitgave van het boek. Het verzamelen van de informatie kostte ondanks de voorbereiding moeite. Veel verzetsstrijders bleken er huiverig voor informatie aan te dragen.

Ze wilden niet meewerken aan persoonsverheerlijking. Dat blijkt ook uit een oproep in een uitgave van De Zwerver (week-

blad van Stichting LO-LKP) in maart 1946. Daarin wordt benadrukt dat het niet de bedoeling is dat de LO en de LKP zich in haar gedenkboek op eigen kracht en op eigen prestaties zouden laten voorstaan. „Het doel van het gedenkboek is, dus zeker geen zelfverheerlijking. Het wordt geschreven en uitgegeven - we bedienen ons nog éénmaal van den Bijbel - ‘op dat het navolgende geslacht die (loffelijkheden des Heren) weten zoude, en dat zij hare hope op God zouden stellen en Gods daden niet vergeeten, maar Zijne geboden bewaren’ (Psalm 78). Gelouterd wil het gedenkboek de in harde bezettingsjaren opgedane ervaringen aan het nageslacht overdragen."

Omdat de geschiedschrijving dus niet mocht functioneren als eerbetoon aan verzetsmensen die de oorlog overleefden, lieten de schrijvers hun echte namen aanvankelijk achterwege. Ze gebruikten alleen de schuilnamen. Naderhand vormde dat een belemmering. In de loop der jaren bleek steeds minder inzichtelijk wie met namen als witte Piet, blonde Jaap of kleine Koos werden aangeduid.

Ook voor historisch onderzoek werd het ontbreken van de echte namen steeds sterker als een gemis ervaren. Vandaar dat in 1989 het besluit viel om aan de vierde editie een los registerkat met daarin alle beschikbare namen (alfabetisch gerangschikt, zowel op echte als op schuilnaam) toe te voegen.